

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 26/2005 vp

Hallituksen esitys laiksi työttömyysturvalain 15 luvun 1 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 8 päivänä marraskuuta 2005 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi työttömyysturvalain 15 luvun 1 §:n muuttamisesta (HE 189/2005 vp).

Eduskunta-aloitteet

Esityksen yhteydessä valiokunta on käsitellyt seuraavan aloitteen:

— lakialoite laiksi työttömyysturvalain 4 luvun 6 §:n 1 ja 2 momentin kumoamisesta (LA 96/2005 vp — Anne Huotari /vas ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 27 päivänä lokakuuta 2005.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Kirsi Päivänsalo, sosiaali- ja terveysministeriö
- etuuspäällikkö Suvi Onninen, Kansaneläkelaitos
- lakimies Jarmo Pätäri, Akava ry
- asiantuntija, OTK Mikko Räsänen, Elinkeinoelämän keskusliitto ry
- sosiaalipoliittinen sihteeri Kaija Kallinen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- lainopillinen asiamies Janne Makkula, Suomen Yrittäjät
- toiminnanjohtaja Juhani Talonen, Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö.

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITE

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan työttömyysturvalakia muutettavaksi. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sovitellun työttömyysetuuden maksamista koskevaa voimaantulosäännöstä siten, että enimmäismaksuajan täyttymisestä huolimatta soviteltua työttömyysetuutta voitaisiin myöntää 31 päivään joulukuuta 2007 saakka.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006.

Lakialoite

Lakialoitteessa LA 96/2005 vp ehdotetaan työttömyysturvalakia muutettavaksi sovitellun päivärahan osalta siten, että sen maksamista rajoitettava 36 kuukauden enimmäisaika poistetaan kumoamalla työttömyysturvalain 4 luvun 6 §:n 1 ja 2 momentti.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää hallituksen esitystä tarpeellisenä, koska ilman lainmuutosta soviteltua työttömyysetuutta ei vuoden 2006 alusta enää voitaisi maksaa henkilöille, jotka ovat saaneet etuutta 36 kuukauden ajan. Koska osa-aikainen työ on kokoaikaista työttömyyttä parempi vaihtoehto, valiokunta pitää maksatusten jatkamista enimmäisajan täyttymisestä huolimatta tarkoituksenmukaisena. Hyväksyessään aiempia määräaikaisia pidennyksiä maksatusten enimmäiskeston sosiaali- ja terveysvaliokunta on pitänyt tarkoituksenmukaisena, että enimmäisaika pyritäisiin ensisijaisesti kokonaan poistamaan (StVM 15/2003 vp ja StVM 29/2004 vp).

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan määräaikaisen lain voimassa ollessa sosiaali- ja terveysministeriö teettää tutkimuksen siitä, miten soviteltu työttömyysetuus vaikuttaa työmarkkinoihin, työn tarjoamiseen ja työn vastaanottamiseen. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää tällaisen selvityksen tekemistä erittäin tar-

peellisenä ja edellyttää, että selvitys annetaan valiokunnalle 1.7.2006 mennessä. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana, mutta katsoo, että vuoden 2007 jälkeen sovitellun päivärahan maksamisesta tulee säätää pysyvällä lainsäädännöllä.

Aloite

Valiokunta on hyväksynyt lakiehdotuksen työttömyysturvalain muuttamisesta lakialoitteessa tarkoitetuilta osin hallituksen esittämässä muodossa. Valiokunnan kannasta seuraa, että lakialoite on hylättävä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana ja

että lakialoite LA 96/2005 vp hylätään.

Helsingissä 17 päivänä marraskuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Valto Koski /sd
 vpj. Eero Akaan-Penttilä /kok
 jäs. Sirpa Asko-Seljavaara /kok
 Anneli Kiljunen /sd
 Marjaana Koskinen /sd
 Pehr Löfv /r
 Aila Paloniemi /kesk
 Leena Rauhala /kd

Arto Seppälä /sd
 Osmo Soininvaara /vihr
 Tapani Tölli /kesk
 Raija Vahasalo /kok
 Erkki Virtanen /vas
 Tuula Väättäinen /sd
 vjäs. Terhi Peltokorpi /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.

VASTALAUSE

Perustelut

Valiokunnan mietinnössä ehdotetaan muutettavaksi sovitellun työttömyysetuuden maksamista koskevaa voimaantulosäännöstä siten, että enimmäismaksuajan täyttymisestä huolimatta soviteltua työttömyysetuutta voitaisiin myöntää 31 päivään joulukuuta 2007 saakka.

Vaikka valiokunta mietinnössään otti oikean kannan sovitellun päivärahan maksamisen jatkamisesta ja siinä yhteydessä perustellusti vaati asiasta luvatus selvityksen laatimista 1.7.2006 mennessä, olisi asia voitu yksinkertaisemmin ratkaista kumoamalla työttömyysturvalain 4 luvun 6 §:n 1 ja 2 momentti. Tätä valiokunta on itse ehdottanut aikaisemmissa kannanotoissaan (StVM 15/2003 vp ja StVM 29/2004 vp).

Tästä syystä ehdotimme, että valiokunnan mietintöön sisältyvän esityksen sijasta olisi hyväksytty edustaja Huotarinen ym. lakialoitteeseen LA 96/2005 vp sisältyvä ehdotus (laiksi työttömyysturvalain 4 luvun 6 §:n 1 ja 2 momentin kumoamisesta) seuraavilla perusteilla.

Työttömyysturvalain (1290/2002) 4 luvun 1 §:ssä säädetään tilanteista, joissa voidaan myöntää soviteltua työttömyysetuutta. Lainkohdan mukaan soviteltuun työttömyysetuuteen on oikeus osa-aikatyössä työskentelevällä työnhakijalla, jonka työn osa-aikaisuus perustuu työnantajan aloitteesta tapahtuneeseen työajan lyhentämiseen, ja työnhakijalla, jonka päivittäistä tai viikoittaista työaikaa on lyhennetty lomautuksen johdosta tai jonka työnteko on estynyt toisten työntekijöiden sellaisen työtaistelutoimenpiteen takia, jolla ei ole riippuvuussuhdetta hänen työehtoihinsa tai työoloihinsa. Oikeus on myös työnhakijalla, joka on vastaanottanut enintään kaksi viikkoa kestävä kokoaikatyön, sekä työnhakijalla, jolla on tuloa sivutoimisesta yritystoiminnasta tai omasta työstä. Lain 4 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan soviteltua työttömyysetuutta maksetaan enintään 36 kuukaudelta.

Enimmäismaksuajan täytyttyä soviteltua työttömyysetuutta voidaan maksaa henkilölle, joka on ottanut vastaan enintään kaksi viikkoa kestävä kokoaikatyön. Jos henkilö on sovitellun työttömyysetuuden enimmäisajan piirissä ja sovitellun etuuden enimmäismaksuaika täyttyy, ei soviteltuun etuuteen ole oikeutta, ennen kuin henkilö on täyttänyt uudelleen työssäoloehdon tai ollut kuusi kuukautta yhdenjaksoisessa kokoaikatyössä. Siksi suunniteltu sovitellun työttömyysetuuden enimmäiskesto todennäköisesti nostaa kynnystä hakeutua osa-aikaisiin töihin.

Sovitellun työttömyysetuuden laskentaperusteet lisäävät työttömyysaikana tehtävän satunnaisen tai osa-aikaisen työn kannattavuutta suhteessa kokonaan työttömän työttömyysetuuteen ja täten kannustavat vähäisenkin työn tekemiseen. Toisaalta esimerkiksi jatkuvassa osa-aikatyössä tulotaso — osa-aikatyön palkka ja soviteltu päiväraha yhteenlaskien — saattaa muodostaa kynnyksen kokoaikatyöhön hakeutumiselle. Ansiopäivärahassa tätä vaikutusta lieventää osittain se, että laissa on säädökset ansiopäivärahan tason uudelleen määrittelylle henkilön täytettyä työssäoloehdon myös osa-aikaisen työn perusteella.

Valiokunnan esityksen mukaan 36 kuukauden enimmäiskeston ylittäjällä ei ole enää oikeutta soviteltuun työttömyysetuuteen vuoden 2007 päätyttyä. Arvioiden mukaan puolet nykyisistä sovitellun päivärahan saajista pyrkisi enimmäisajan täytyttyä hakeutumaan kokoaikatyöhön tai jatkaisi osa-aikatyötä ilman työttömyysetuutta ja puolet luopuisi osa-aikatyöstä ja saisi täyttää työttömyysetuutta.

Pisimpään soviteltua työttömyysetuutta on maksettu niille, joilla sovitellun perusteena on ollut osa-aikatyö. Yli puolet kaikista soviteltua ansiopäivärahaa saaneista on ollut osa-aikatyössä. Kuitenkin niistä, joille on maksettu soviteltua päivärahaa yli 36 kuukaudelta, osa-aikatyössä on ollut lähes 90 prosenttia. Perusturvassa osa-aikatyö on ollut vieläkin selkeämpi peruste.

Kaikista soviteltua etuutta saaneista ja sitä yli 36 kuukaudelta saaneista osa-aikatyö on ollut perusteena yli 90 prosentilla.

Mitä pidempään soviteltua työttömyysetuutta on maksettu, sitä suurempi osuus saajista kuuluu vanhempiin ikäluokkiin. Ansioturvassa sovitellun päivärahan saajista kolme neljäsosaa on ollut naisia. Pitkään soviteltua työttömyysetuutta saaneista naisten osuus on vieläkin suurempi eli 86 prosenttia.

Sovitellun päivärahan saajat jakaantuvat hyvin epätasaisesti eri ammattiryhmien ja työttömyyskassojen välillä. Samoin alueelliset erot ovat merkittäviä. Ansioturvän rekisteritietojen mukaan soviteltua päivärahaa on pisimpään

maksettu yhdenjaksoisesti etenkin kiinteistönhoito- ja siivoustyössä sekä myyntityössä työskenteleville. Selkeästi on nähtävissä, että mahdollisuus saada edelleen soviteltua työttömyysetuutta parantaa pienipalkkaisten naisten asemaa työmarkkinoilla

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme

että valiokunnan mietintöön sisältyvän lakiehdotuksen sijasta hyväksytään uusi lakiehdotus:

Vastalauseen uusi lakiehdotus:

Laki

työttömyysturvalain 4 luvun 6 §:n 1 ja 2 momentin kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan 30 päivänä joulukuuta 2002 annetun työttömyysturvalain (1290/2002) 4 luvun 6 §:n 1 ja 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 970/2003.

2 §

Tämä laki tulee voimaan 20 . päivänä . kuuta .

Helsingissä 17 päivänä marraskuuta 2005

Erkki Virtanen /vas
Leena Rauhala /kd